

Statistiska centralbyrån
Box 24 300
104 51 Stockholm

Datum 2010-02-18
Dnr 32-2009-0514

Granskning av IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR samt processen för intern styrning och kontroll

Riksrevisionen har som ett led i den årliga revisionen av Statistiska centralbyrån (SCB) granskat IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR samt förberedelserna för att kunna följa förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll.

Granskningen har resulterat i iakttagelser som Riksrevisionen vill fästa SCB:s uppmärksamhet på i denna revisionsrapport.

Riksrevisionen önskar information om vilka åtgärder SCB avser att vidta med anledning av iakttagelserna i denna rapport.

IT-miljön för statistikproduktion av KPI och NR

Riksrevisionen har tidigare under 2008 vid två tillfällen skriftligen framfört iakttagelser avseende brister i SCB:s interna styrning och kontroll för framtagandet av KPI. Den nu genomförda granskningen av statistikproduktionens IT-miljö är en fortsättning och fördjupning av tidigare granskningar.

Fokus har lagts på en kartläggning av den IT-miljö där statistikprodukterna tas fram och granskning av de generella IT-kontrollerna i konsumentprisindex (KPI) och nationalräkenskaperna (NR). I granskningen har Riksrevisionen biträtts av Ernst & Young AB vars rapport finns bilagd (bilaga 1). För närmare detaljer om granskningens inriktning, omfattning och resultat hänvisas till denna.

Granskningen visar på stora brister i ledning, styrning och uppföljning av statistikproduktionens IT-miljö för KPI och NR. Även om granskningen i första hand har avsett IT-miljöerna för produktion av KPI och NR, har Riksrevisionen anledning att förmoda att liknande brister finns i IT-miljöer för andra statistikprodukter. Merparten av de fel som uppkommit i prisstatistiken under 2008 och 2009, inklusive felet i KPI augusti 2008, bedöms till stor del kunna hänföras till brister i statistikproduktionens IT-miljö.

Riksrevisionen har i granskningen noterat att SCB:s ledning under flera år varit medvetna om bristerna och deras orsaker. SCB:s ledning har initierat vissa åtgärder för att förbättra situationen. Ledningens åtgärder har dock inte genomförts och följts upp i tillräcklig omfattning varför bristerna kvarstår till stor del.

Riksrevisionen bedömer att ovan nämnda brister innebär en fortsatt förhöjd risk för fel i KPI till dess bristerna åtgärdats. Riksrevisionen **rekommenderar** SCB att omgående vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa en tillräcklig kvalitet i statistikproduktionens IT-miljö. I syfte att säkerställa en rättvisande bild i årsredovisningen av verksamheten 2009 **rekommenderas** SCB att tydligt redovisa situationen inklusive en bedömning av kvaliteten i statistikproduktionens IT-miljö.

Processen för intern styrning och kontroll

SCB:s instruktion ändrades 2008 till att myndigheten ska följa internrevisionsförordningen (2006:1228) vilket även innebär att SCB ska följa förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll (FISK). I augusti 2009 ändrades regleringsbrevet till att SCB ska vidta de förberedande åtgärder som behövs för att kunna tillämpa FISK från den 1 januari 2010.

Riksrevisionen har granskat och följt förberedelserna till införandet av den nya processen för intern styrning och kontroll.

Intern styrning och kontroll är en process som skapas av myndighetens ledning och medarbetare och som syftar till att verksamheten ska bedrivas effektivt och författningsenligt med en tillförlitlig återrapportering. Följande moment finns beskrivna i förordningen om intern styrning och kontroll och ska ingå i processen:

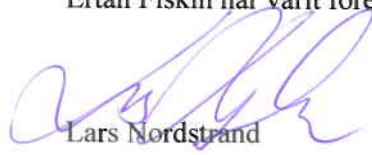
1. Riskanalys
2. Kontrollåtgärder
3. Uppföljning
4. Dokumentation

Riksrevisionens bedömning är att SCB inte i tillräcklig omfattning under 2009 förberett införandet av FISK från den 1 januari 2010 eftersom inte något av stegen ovan har genomförts i enlighet med förordningen. SCB har i januari 2010 beslutat om en projektgrupp för införandet av FISK.

I syfte att möjliggöra för SCB att uppfylla ovan nämnda förordning **rekommenderar** Riksrevisionen SCB att snarast utveckla och införa den nya processen för intern styrning och kontroll.

Ansvarig revisor Lars Nordstrand har beslutat i detta ärende. Uppdragsledare Ertan Fiskin har varit föredragande.

Lars Nordstrand

Ertan Fiskin

Bilaga 1 Granskningsrapport från Ernst & Young AB

Kopia för kännedom:

Regeringen

Finansdepartementet

Bilaga 1

Granskning av SCBs IT-miljö för statistikproduktion

Rapport till Riksrevisionen
2010-02-15

 ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

Sammanfattning

Ernst & Young AB har på uppdrag av Riksrevisionen granskat Statistiska Centralbyråns (SCB) IT-miljö för statistikproduktion. Granskningen har varit fokuserad på de generella IT-kontrollerna i IT-miljöerna för produktion av KPI och NR, samt på KPI-projektet PI-09.

Vår granskning visar att det finns stora brister i ledning, styrning och uppföljning av statistikproduktionens IT-miljö för KPI och NR.

Bristerna i ledning, styrning och uppföljning har medfört att roll- och ansvarsfördelningar är oklara, och att man saknar fungerande rutiner för säker ändringshantering, inklusive testning och driftgodkännande. Man saknar också i många fall rutiner för effektivt skydd av kalkyler, program och data.

Ett allvarligt problem är att dokumentation som beskriver program och kalkyler saknas i stor utsträckning. Detta gäller såväl användarhandledningar som beskrivningar av hur program och kalkyler är uppbyggda och fungerar.

Merparten av de fel som uppkommit i prisstatistiken under 2008 och 2009, inklusive felet i KPI i augusti 2008, kan till stor del direkt hänföras till bristerna i statistikproduktionens IT-miljö.

Vår granskning visar också att projektet PI-09 inte styrs och prioriterats på ett sätt som motsvarar projektets betydelse för produkten KPI.

SCBs identifierade 2006 problem med ineffektiva, manuella rutiner för NR, med omfattande användning av kalkylark. För att åtgärda detta startades projektet Navet. Navet nedprioriterades dock hösten 2008, och de problem som identifierades 2006 kvarstår till stor del.

Bakgrunden till de stora bristerna i statistikproduktionens IT-miljö är bland annat den svaga styrningen av SCBs IT-verksamhet under den långa period då statistikproduktionens IT-stöd var starkt decentraliserat.

SCB påbörjade 2006 en centralisering av statistikproduktionens IT-verksamhet. Under 2008 inrättades Processavdelningen för att standardisera verktyg, metoder och arbetssätt för statistikproduktionen. SCB har också beslutat om förbättrade rutiner och roller inom IT-verksamheten.

De åtgärder som vidtagits för att förbättra styrningen av statistikproduktionens IT-miljö har ännu inte medfört tydliga förbättringar av de generella IT-kontrollerna i IT-miljöerna för produktion av KPI och NR.

SCBs enhet för informations- och kommunikationsteknologi (IKT) sköter förvaltning och drift av SCBs IT-infrastruktur, inklusive nätverk och serverdrift. IKTs tjänster utnyttjas av hela SCB, inklusive statistikproduktionen. Vi har vid vår granskning inte hittat några signifikanta brister i IKTs rutiner eller arbetssätt.

Uppdrag och genomförande

Ernst & Young AB har på uppdrag av Riksrevisionen granskat Statistiska Centralbyråns (SCB) IT-miljö för statistikproduktion. Granskningen genomfördes under november och december 2009.

Syftet med granskningen är att genomföra en kartläggning av den IT-miljö där statistikprodukterna tas fram och att granska de generella IT-kontrollerna i IT-miljön för prisstatistiken (särskilt konsumentprisindex, KPI) och nationalräkenskaper (NR) samt utvecklingsprojektet PI-09.

Med generella IT-kontroller avses åtgärder för att säkerställa fungerande förändringshantering, tillförlitligt skydd av data och program (inklusive behörighetshantering) och säker drift.

Granskningen har genomförts genom intervjuer med berörd personal och granskning av dokument, inklusive de interna utredningar som SCB gjort med anledning av de fel som förekommit i KPI.

Gransknings resultat har diskuterats och stämts av med representanter för SCBs ledning och ledningen för processavdelningen och utvecklingsavdelningen. SCB har tillställts ett utkast av rapporten för faktakontroll.

Vid granskningen har personal från avdelningen för nationalräkenskaper, enheten för prisstatistik vid avdelningen för ekonomisk statistik, processavdelningen, utvecklingsavdelningen och enheten för Informations- och kommunikationsteknologi (IKT) intervjuats.

Granskningen har varit av övergripande karaktär, och har inte varit ämnad att upptäcka alla brister eller problem i SCBs IT-miljö.

Följande nyckelkontroller är särskilt viktiga för en säker och tillförlitlig IT-miljö för statistikproduktionen

- ▶ Styrning och uppföljning av centrala och lokala IT-verksamheten
 - ▶ Kvalitet och intern kontroll ("ordning och reda")
 - ▶ Standardisering och effektivitet
- ▶ Roll- och ansvarsfördelning (inklusive systemägarskap)
- ▶ Rutiner och metoder för ändringshantering (program, kalkyler, data)
 - ▶ Beställning, specifikation, testning
 - ▶ Dokumentation och versionshantering
 - ▶ Godkännande för drift
- ▶ Skydd av program och data
 - ▶ Rutiner för behörighetshantering, tekniska skydd
 - ▶ Skydd av databaser
 - ▶ Skydd av kalkylark och motsvarande
- ▶ Dokumentation
 - ▶ Användar- och drifhandledningar
 - ▶ Program- och systemdokumentationer
- ▶ Rutiner för rapportering, hantering och uppföljning av fel, incidenter och problem

Övergripande bedömning av samtliga granskade IT-miljöer vid SCB

Område	NR databaser	NR kalkylark	KPI kalkylark	PI-09	Infrastruktur (IKT)
Användarinstruktioner	▼	▼	✘	▼	N/A
Dokumentation av uppbyggnad, beräkningar etc	▼	▼	✘	✘	N/A
Godkännande (beslut) före driftsättning	✘	✘	✘	▼	●
Acceptanstest genomförd och godkänd av ansvarig	✘	✘	✘	▼	●
Skydd av data och program mot oavsiktlig förändring	●	✘	✘	▼	●
Åtkomstbegränsning med fungerande rutiner för behörighetstilldelning	▼	▼	▼	▼	▼
Fungerande rutin för ändringar, inklusive dokumentation, versionshantering och godkännande	✘	✘	▼	✘	●
Tillämpad utvecklingsmetod med tydliga beslutspunkter och dokumentation	✘	✘	✘	✘	N/A
Rutin för fel-, incident- och problemantering	✘	✘	✘	▼	●

Teckenförklaring:

● Inga väsentliga brister noterade

▼ Brister noterade

✘

Allvarliga brister noterade

Granskning av utvecklingsprojektet PI-09, som ska ta fram det nya centrala systemet för beräkning av KPI

- ▶ **Bakgrunden till PI-09 var de processanalyser som gjordes för KPI 2006**
 - ▶ Projektet startades för att säkerställa effektiva processer och ta fram IT-stöd för KPI, PPI och TPI
 - ▶ Projektet fick bland annat hantera praktiska problem med SCBs handdatorer för datainsamling
 - ▶ Projektet har inte styrts mot de ursprungliga projektmålen
- ▶ **Tydliga projektmål och kvalitetsmål saknas**
 - ▶ Fullständig kravspecifikation saknas. Vissa användningsfall (exempel på önskad funktion) finns
 - ▶ Detaljerade projekt-, tid- och resursplaner saknas, men en enkel aktivitetsplan finns
 - ▶ Kvalitetsplan saknas
- ▶ **SCBs projektmetodik PMOD tillämpas ej (vissa PMOD-mallar används dock)**
 - ▶ Projektspecifika riskanalyser har inte genomförts (enkel gjordes 080610)
 - ▶ SCBs systemutvecklingsmetodik, eller annan strukturerad metodik, tillämpas inte
- ▶ **Testning genomförs inte i av projektet önskad omfattning**
 - ▶ Referensgruppen ägnar inte tillräcklig tid åt projektet
- ▶ **Dokumentation saknas till stor del**
 - ▶ Viss användarhandledning har tagits fram
- ▶ **Implementeringsplan saknas**
 - ▶ Tidplan för leveranser finns
 - ▶ Detaljerad plan för införande saknas
 - ▶ Plan för överlämning av projektleverans till förvaltningsorganisation saknas

Granskning av det avslutade projektet NAVET inom Nationalräkenskaperna (NR)

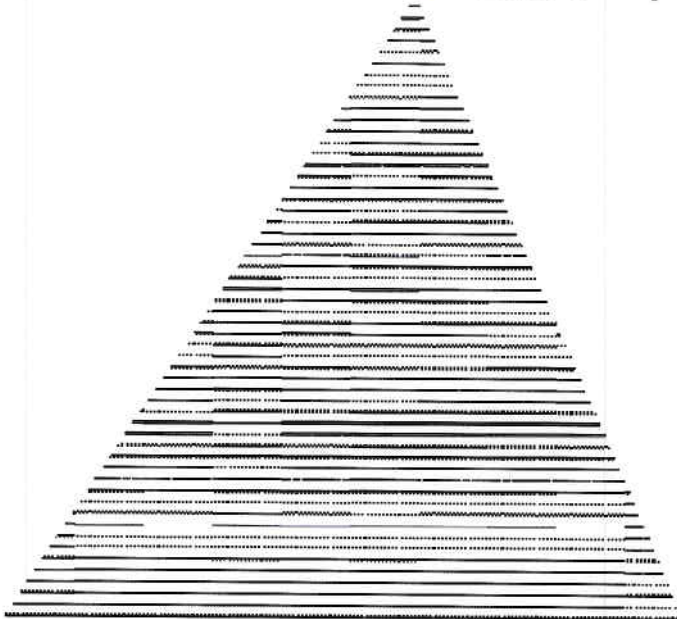
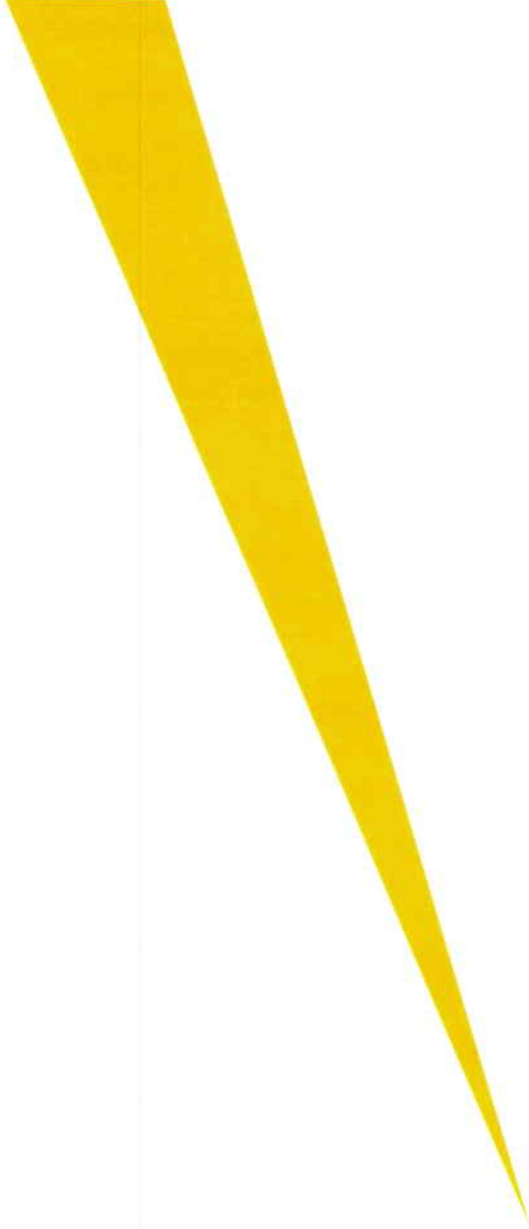
- ▶ **Bakgrunden till NAVET var de processanalyser som gjordes för NR 2006**
 - ▶ Analyserna identifierade bland annat problem med ineffektiva, manuella rutiner med omfattande användning av kalkylark
- ▶ **NAVET var ursprungligen tänkt att omfatta effektivisering av NRs processer och ett effektivt IT-stöd för hela NRs arbete**
 - ▶ Projektet hade kopplingar till Lotta-projektet (standardisering) och Emma-projektet (förbättring av den ekonomiska statistiken)
 - ▶ Projektet tillämpade gällande projektstyrnings- och utvecklingsmetoder (PMOD och SIP)
- ▶ **Projektet omformulerades för att i första hand ta fram ett IT-stöd**
 - ▶ Projektet hade hög prioritet, och tog fram flera versioner av IT-stöd för delar av NRs verksamhet
- ▶ **Projektet prioriterades hösten 2008 ned av den nya ledningen för NR**
- ▶ **Som skäl till nedprioriteringen anför NRs ledning idag att**
 - ▶ Systemet inte klarade av de stora datamängderna från den offentliga sektorn
 - ▶ Statistikerna vill själva kunna ändra i modellerna utan att behöva kommunicera med IT-personal, varför de anser kalkylark är att föredra framför programsystem
- ▶ **Idag används endast en begränsad version av NAVET som försystem för kvartalsberäkningar av tjänste- och tillverkningsindustrins data**
- ▶ **De problem som processanalyserna från 2006 identifierade kvarstår till stor del**

Bedömning av nyckelkontrollerna i statistik- produktionens IT-miljö för KPI och NR (avser ej IKT)

Nyckelkontroll	Bedömning
1. Styrning och uppföljning av centrala och lokala IT-verksamheten	Mycket svag styrning av IT-verksamheten. Uppföljning av IT-verksamheten saknas så gott som helt.
1.1 Kvalitet och intern kontroll ("ordning och reda")	Fungerande regler och rutiner för intern kontroll saknas. Befintliga regelverk är till stor del ej införda. Styrning och uppföljning av kvalitet och intern kontroll saknas så gott som helt.
1.2 Standardisering och effektivitet	Ansatser har gjorts för att öka standardisering och effektivitet (bl.a. Lotta-projektet) men åtgärderna har hittills haft svagt genomslag i statistikproduktionens IT-miljö.
2. Roll- och ansvarsfördelning (inklusive systemägarskap)	Beslutade styrdokument finns men i praktiken föreligger stora otydligheter kring roller och ansvarsfördelning.
3. Rutiner och metoder för ändringshantering (program, kalkyler, data)	Accepterade och införda rutiner och metoder för ändringshantering saknas i stort (med vissa undantag).
3.1 Beställning, specifikation och testning av förändringar	Dessa sköts i huvudsak informellt. En testmetod har börjat införas men har inte fått genomslag ute i verksamheten än.
3.2 Dokumentation av förändringar, versionshantering	Stora brister i dokumentationen föreligger för såväl äldre som nyare system, program och kalkyler.
3.3 Godkännande för driftsättning	En förvaltningsmodell och direktiv finns men i praktiken saknas en fungerande rutin för driftgodkännande.

Forts. bedömning av nyckelkontrollerna i statistik- produktionens IT-miljö för KPI och NR (avser ej IKT)

Nyckelkontroll	Bedömning
4. Skydd av program och data	Tillfredsställande skydd för program och data saknas i många fall.
4.1 Rutiner för behörighetshantering	Rutinerna för behörighetshantering är oklara, utom för den centrala katalogen över användare (AD) för vilken rutiner finns.
4.2 Skydd av databaser	Principer för skydd av data i databaser finns och tillämpas.
4.3 Skydd av kalkylark och motsvarande	Skydd mot oavsiktliga förändringar saknas för merparten kalkylark.
5. Dokumentation av IT-system och kalkyler	Dokumentation saknas för ett stort antal IT-system och kalkylark.
5.1 Användar- och drifhandledningar	Användar- och drifhandledningar finns för vissa rutiner, system och kalkyler men saknas för en väsentlig andel.
5.2 Program- och systemdokumentationer	Program- och systemdokumentationer finns för vissa system och kalkyler, med saknas för en väsentlig andel.
6. Rutiner för rapportering, hantering och uppföljning av fel, incidenter och problem	Effektivt fungerande rapportering, hantering och uppföljning av operativa fel, incidenter och problem i IT-system saknas.

Ernst & Young AB
Box 7850
103 99 Stockholm

Tel 08-520 590 00

EY ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do